

מאוצרות הפרשה

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם (ט, כ)

ופירש"י: "עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת".
אכן בתרגום אונקלוס פירש ויחל – "ושרי", שפירושו לשון התחלה.

ויש לומר בזה ששני הפירושים מורים על ענין אחד. שהרי בעצם נח היה עסוק ביישובו של עולם, אך התביעה עליו הייתה על ההתחלה: קיבלת עולם חדש טהור ונקי, עליך להתחיל בעניינים רוחניים יותר ולא בענייני חולין. וזהו שפירש"י: ויחל נח עשה עצמו חולין.

וכתבו בספרים הקדושים, שישתדל האדם מאד להתחיל את היום בענייני קדושה תורה ותפלה ולא בענייני חולין. וכמה פעמים אמר מרנא החזו"א שיש להזדרז ביותר ללמוד במוצאי ש"ק ובר"ח לסימן טוב, שמתחיל את השבוע ואת החודש בדברי תורה.

וסיפר לי חכם אחד שרשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל עבר ניתוח (קטרקט) בעיניו, וכשהסירו את התחבושות מעל עיניו הגישו לו עיתון – "יתד נאמן" – בכדי לבדוק את טיב ראייתו, ומרן דחה את העיתון בשתי ידיו ואמר: "הקב"ה נתן לי עיניים חדשות אני רוצה להתחיל לקדש אותן בדרך גמרא!" (רבי אליהו דיסקין שליט"א)

וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ... וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן: ויאמר אורו כנען עבד עבדים יהיה לאחיו (ט, כב, כה)

מאז ומקדם היו בעלי-לשון שנהגו "לכבס את הכביסה בחוץ" ללא התחשבות בנזקים הכוללים שהדבר מחולל. ואם תשאל אותם מדוע?! הם יענו "אני בסך-הכל אמרתי את הא-מ-ת".

אז כבר היה מי שמצא עבורם מסר מפרשת השבוע: האם 'חם' דיבר שקר? הם מהזכיר! הוא דיבר רק "אמת לאמתה": "וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ"

ומה היה בסופו של "רודף אמת" זה? כולנו יודעים: "וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן: ויאמר אורו כנען עבד עבדים יהיה לאחיו".

ועד עצם היום הזה, כאשר מיסטר-כושי מתלונן על מר גורלו, אנו יודעים ששורש סבלו נובע מאותו מקרה בו הסבא רבה שלו הפך ל"איש אמת" עם אינפלציה... (מוסף שבת קודש יתד נאמן)

ושם אשת נחור מלכה בת הן אבי מלכה ואבי יסכה (יא, כט)

וברש"י: זו שרה, על שם שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין ביפיה. ביאר הגרי"ח זונפלד מהי ההדגשה שהכל סוכין 'ביפיה', שהלא לאה היו עיניה רכות מבכיותיה שאולי תיפול בחלקו של עשו וכך גם לכאורה יסכה היו צריכים להיות עיניה רכות מבכי שמא תיפול בחלקו של נחור, ואם היו עיניה רכות – בודאי לא יהיו הכל סוכין ביפיה. אמנם מכיון שהיתה סוכה ברוח הקודש וידעה שהיא לאברהם – לא בכתה ונתרה להיות שהכל סוכין ביפיה.

וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניך (הפטרה נח) הגאון מטאפליק זצוק"ל אמר, שהטעם שמוזכרים בסיום מסכת את עשרת הבנים של רב פפא, משום שבעשרה מקומות בש"ס מצינו שנחלקו אמוראים בדבר מסויים, ורב פפא אמר "הילכך נימרניהו לתרוויהו", והיינו, שדרכו של רב פפא היה לעשות שלום בין החכמים ולקיים דברי שניהם, ובזכות עשר פעמים אלו זכה לעשרה בנים קדושי עליון. עכת"ד. ונראה כס"ד לרמז בזה בפסוק "וכל בניך לימודי ד' – ורב שלום בניך", ואז"ל אל תיקרי בניך אלא בוניך שהן הת"ח, שמרבים שלום בעולם. וי"ל דזהו שנרמז כאן, דבזכות מה זוכים ל"כל בניך לימודי ה'" – בזכות "ורב שלום בניך", שמרבה שלום בין הת"ח. (רבי אליהו דיסקין שליט"א)

כי אותך ראיתי צדיק (ז, א) וכתב רש"י, ולא נאמר צדיק תמים, מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. החתם סופר הקשה, שהרי אין זה מקצת שבחו אלא חצי משבחיו ששם כתוב "צדיק תמים, וכאן כתוב "צדיק".

וביאר, שהרי שם כתוב "נח איש צדיק תמים" ו"איש" זה ג"כ שבח. כמו שמצינו במלכים א' (ב-ב) שדוד המלך צוה לשלמה בנו לפני פטירתו "אנכי הלך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש", ופירש שם הרד"ק בד"ה והיית לאיש זריו ומושל בנפשך וכובש את יצרך" ע"ש, וזה ג"כ הכוונה כאן שמתחילה שלא בפניו נאמר עליו ג' שבחים "איש צדיק תמים", וכאן שהיה בפניו, הקב"ה לא אמר לו אלא מקצת שבחיו, דהיינו רק "צדיק".

מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו (ג, ט)

וכתב הרמב"ן הטעם בזה, כי זוג אחד היה לקיום המין, ושש זוגות להקריב מהן קרבן בצאתו מהתיבה.

ונראה לומר בס"ד טעם נכון למה נצטווה דווקא על שש זוגות עבור הקרבנות, והוא על פי מה שכתב בבעל הטורים בפרשת בלק (כג,א) על הפסוק "והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים", וז"ל: "וכן עשה אויב כי כן מנהג בני נח להקריב שבעה כנגד שבע מצוות שלהם", עכ"ל.

והנה ברמב"ם בהלכות מלכים (ט,א) כתב שאדם הראשון נצטווה רק שש מצוות, כי המצוה השביעית של איסור אבר מן החי נצטווה בה נח אחר שיצא מן התיבה. ונמצא לפי"ז שבזמן שהקריב נח הקרבנות עדיין בני נח היו מצווין רק בשש מצוות, ולכן נצטווה להביא אל התיבה שש מכל מין לצורך קרבנות. (רבי אליהו דיסקין שליט"א)

וישאר אך נח (ז, כג)

רש"י מביא שנח היה גונח וכוהה דם ויש אומרים שזהו משום שאיחר מזונות לארי והכישו. רבי אברהם קלמנוביץ ראש ישיבת מיר ארה"ב, באחת משיחותיו המוסריות לבני הישיבה אמר את הדברים הבאים: מבואר במדרש שנח איחר לאריה את האוכל, האריה נגח בו ונעשה נח נכה. צולע. ונשאלת השאלה: איפה הכרת הטוב של האריה??... נכון הדבר שנח איחר בהגשת האוכל, אבל התיבה היא לא בית מלון, התיבה היא בית הצלה, נוח מציל אותך ודואג לך ללא הרף... התשובה היא: האריה אמר לנוח, כל הכבוד, ברמה האישית אני חייב לך הכרת הטוב עצומה. אבל זה לא אני פה הבעיה, לא אני עומד פה בסכנה, אלא אם אני לא אחזיק מעמד ואמות, לא יהיו יותר אריות בעולם! ר' נח, וכי לא מבין אתה את גודל השערה??!! וכי לא מבין אתה שכעת הוא הסיכוי האחרון להציל את האריות!! היכן האחריות שלך למין האריה??!!... זו הטענה של האריה. אמר הרב קלמנוביץ לתלמידיו: דעו לכם! כל ישיב'ע בוחר או אברך, יתכן ומפעם לפעם יש לו אולי אפשרות להורות לעצמו היתר להתרפות קצת... אבל עליו להאזין לקריאתו של האריה ולהפנים כי העניין איננו רק אתה ברמה האישית, אלא המין המיוחד של בן ישיבה הוא זה שמונח פה על כף המאזניים!!! אם אתה תצליח יהיה קיום למין הזה של בני ישיבה השקועים בעמלה של תורה ללא הפסק, ואם חלילה תתרפה – בני הישיבות בסכנה!! איפה האחריות??!!...!!!

תפלה פורצת דרך

"כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ" (ישעיה נ"ד ט', הפטרת פר' נח), המבול נקרא על שמו של נח, ובזוה"ק נח מובא שהסיבה שנקרא המבול על שמו, שהיה לו להתפלל על הצלת בני דורו ולא התפלל. צריך להבין, הרי נח ראה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ והסברא נותנת שאין הרבה תקווה להצלתם גם על ידי תפילה, ומדוע נתבע על כך? לפני כשלושים שנה: ערב אחד, נשמעו נקישות על דלת ביתו של רב הקהילה החרדית באופקים הגאון רבי שמשון פינקוס זצוק"ל, אברך מהקהילה נכנס, הוא חשוך בנים ל"ע זה כמה שנים, מתגלגל מרופא לרופא ושום רופא לא נותן לו תקווה. הוא בא ודמעתו על לחיו לרב הקהילה. רבי שמשון שואל אותו: לרבונו של עולם כבר צעקת? ודאי, כל הזמן אני מתפלל. לא, אמר לו רבי שמשון, האם צעקת? ורבי שמשון אמר לו: שוב לביתך וחזור לכאן באמצע הלילה... הוא הגיע באמצע הלילה ונקש על הדלת בעדינות ורבי שמשון ירד עמו למטה והכניסו לרכבו. הם חצו את רחובות אופקים החשוכים ונסעו עוד כעשר דקות. רבי שמשון עצר את הרכב ושאל אותו: אתה רואה מכאן את אופקים? הוא השיב שרואה אורות כתומים קטנים. אתה חושב ששומעים אותך מפה? ודאי שלא, ענה האברך. 'אז תצעק לריבונו של עולם, תפרוק את אשר על ליבך מכל הלב, אבא לקחת אותך עוד חצי שעה' אמר רבי שמשון ונעלם עם מכוניתו בחשכת הלילה. האברך נשאר שם, צעק לד' כפי שלא צעק מעודו, דמעותיו נשפכו כמים, וקולו הדהד ברחבי המדבר... חצי שעה עברה ורבי שמשון הגיע ואומר לו: נראה לי שלא צעקת מספיק, אני נוסע שוב ותקרא אל ד' בחזקה מקירות הלב. לבסוף יצא הרכב משבילי העפר לכיוון אופקים, הדרך עברה עליהם בשתיקה, והוריד את האברך ליד ביתו. המצב במקרה זה באותה שעה היה כלאחר ייאוש. לא עברה שנה והאברך נפקד בשמחה כפולה ומכופלת. שאלו את רבי שמשון: 'איך עושים כזה מופת?' והוא לא ראה בזה מופת וענה בפשטות: הוא זעק אל הקב"ה עד שאין מציאות שהקב"ה לא ישמע תפילה כזו! בזמן מלחמת יום הכיפורים אמר המשגיח דליקווד הגה"צ רבי נתן ווכטפויגל זצוק"ל: כל זמן שיש לאדם איזה דרך ומהלך להסתדר לבד, עדיין חסר באמונה. כשאין שום דרך מוצא והדרך היחידה היא להישען רק על אבינו שבשמים, אז נגלית הישועה. והדרך היא רק על ידי תפילה במאמץ. גם כשנראה שאין שום סיכוי, רק תפילה תועיל!

על דרך זה מסביר הגאון רבי חיים קמיל זצוק"ל: יש מדרגה של תפילה שפועלת בסדר מנהגו של עולם בדרך הטבע, גדולה מכך היא מדרגת התפילה הפועלת בסדר של פריצת דרך. גם במקום שנראה שלא שייך לשנות את המצב, בכל זאת מתוך שמרבים בבקשת רחמים אפשר שתתקבל התפילה לפני ד' ותבא הישועה גם כשלא נראה שיש אפשרות לכך. נח נתבע על שלא התאמץ בריבוי תפילה על בני דורו שמתוך שהיה מרבה בבקשת רחמים, אולי בכך היה מצליח לפרוץ את הדרך לישועה.

זה כלל גדול בתפילה, גם בזמן שלא נראה שיש תקווה בדרך הטבע לשנות את המצב, האפשרות היחידה היא רק ע"י תפילה בסדר גודל של ריבוי רחמים ותחנונים. נח היה יכול להתפלל על בני דורו בתפילה בדרך זו ולא עשה, לכן נתבע והתייחס המבול על שמו.

"מידת הרחמים עלינו נגלגלה ולפני קוננו תחינתנו נפילה ובעד עמנו רחמים נשאלה". (הרב א. הכהן, מוסף ש"ק יתד נאמן)

פינת ההלכה

נצול התקלה במכשיר ה'רב-קו'

שאלה: סיפר בחור אחד: עליתי לאוטובוס המוביל למוסד בו אני לומד בירושלים. הוצאתי מכיסי את מכשיר ה'רב-קו' האישי שלי בכדי להעבירו במכשיר שבכניסה לאוטובוס, ולפתע מודיע לי הנהג: "המכשיר מקולקל". שאלתי אותו: "האם אצטרך לשלם בכסף, או לשלם בנסיעה הבאה ברב-קו עבור שתי נסיעות?" הוא השיב בשלילה והסביר: "כאשר המכשיר מתקלקל, החברה אינה גובה שום תשלום עבור הנסיעה ומאפשרת לנוסעים להגיע ליעדם בחינם". חשבתי בלבי, שאם עליתי לאוטובוס בתחילת מסלולו, והתמזל מזולי לזכות בנסיעה חינם, מדוע שלא אזכה את הרבים בידיעה זו... התקשרתי מיד לרעי וידידי העתידים לעלות ירושלימה מאוחר יותר, ולכולם הודעתי: "המכשיר שבאוטובוס העושה כעת את דרכו לירושלים מקולקל, ראו לנצל זאת... ואכן, כמה הצטרפו והרויחו נסיעה בחינם, והכל הודות ליזמת הפצת הידיעה המרנינה שלי... מאוחר יותר התעוררו אצלי נקיפות מצפון, שמא לא נהגתי כשורה... אודה לתשובת הרב: האם יש טעם לפגם בגלוי המידע לאחרים מכיון שעל פי תקנות החברה נסיעה שכזו אינה כרוכה בתשלום, ממילא לא גנבתי מהם מאומה?

תשובה: מבואר במסכת שבת (קכ). שמי שפרצה דלקה בביתו בשבת קודש, אסור לו להציל לעצמו מביתו יותר ממזון שלוש סעודות, משום שחששו חז"ל שאם יעסוק בהצלת רכושו, מחמת טרדת ההצלה הוא עלול לשכוח את השבת ולכבות את הדלקה. ואם הכריז בעל הבית בפני רבים שיכולים להכנס לביתו העולה באש ולהציל לעצמם מאכלים וכלים – הגם שהוא הפקיר לגמרי את תכולת ביתו, מ"מ ממדת חסידות, ראו שנוטלי הכלים והמזון יחזירו לו את מה שהצילו מביתו. ומבארים רש"י והריטב"א, שטעם הדבר הוא, משום שמזון שבעליו הפקירו שלא מרצונו הטוב, אלא מתוך אלוץ, הדבר נראה כאילו אין זה הפקר גמור, לפי שלא מרצון הפקירוהו, ויהודי הנוהג כחסיד, אינו מעונין לזכות במזון זה (וכן הובא במשנ"ב של"ד-כ"ג).

לאור זאת, נוכל לכאורה ללמוד לענייננו, שאע"פ שהחברה מאפשרת לעלות לאוטובוס בחנם, הרי אין זה אלא מתוך כורח המציאות של התקלה במכשיר, ולפיכך, לא ראוי להודיע ולפרסם ברבים אודות אפשרות הנסיעה בחנם, כי זהו ניצול 'ההפקר המאולץ' של החברה (שמסקיעה כסף בכל נסיעה-תשלום לנהג, דלק וכו'), וכאמור, אין נוח לחסיד להנות ממה שהפקיר אדם שלא בלב שלם ובנפש חפצה. ובשלמא הבחור עצמו שעלה לאוטובוס וגילה שהנסיעה בחנם, ודאי שלגביו לא שייך לומר שראוי שירד ויחפש נסיעה אחרת בתשלום, שכן הוא לא נכנס לאוטובוס על מנת לנצל מצב של הפקר מאולץ, אלא עלה על דעת לשלם, והרי החברה מחויבת ומעוניינת לאפשר לנוסעים להגיע ליעדם בזמן וללא טריחה מיוחדת. אבל להזמין לכאן אורחים כאלו שלא התכוננו כלל לנסוע עתה באותו קו, אין זו הנהגה ראויה לבן תורה!

(הנריי זלברשטיין שליט"א, אחת שאלה)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת אילוז להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת לבוטון להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת יואב אברהם-הרב שהרבני לנשואי הבת הנכדה משפחות יונגרייז-הרב בטיסט להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחת הרב פוצאייב להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת יהודה כהן להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות קצבורג-קריינדלר לנשואי הבת הנכדה משפחות ישורון – לוינגר -טרופ לנשואי הבת הנכדה הנינה משפחות יעקב ניכטבורג להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות לוונטל-דינר לנשואי הבת הנכדה משפחות אליהו לוי להולדת הבת הנכדה משפחת דהן להולדת הבת **גני הדר:** משפחת סטיניצקי לאירוסיה הבן